

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-674-4-70>

## TRANSFORMATION OF CONTROL OVER PERSONAL DATA PROCESSING IN THE ENVIRONMENT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

### ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЗА ОБРОБКОЮ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

**Onyshchenko V.V.**

*Postgraduate Student at the Department  
of Civil, Commercial and Environmental  
Law of the Dnipro University of  
Technology*

*Dnipro, Ukraine*

ORCID ID: 0000-0002-3915-7959

**Онищенко В.В.,**

*аспірант кафедри цивільного,  
господарського та екологічного права  
Національний технічний університет  
«Дніпровська політехніка»*

*м. Дніпро, Україна*

ORCID ID: 0000-0002-3915-7959

Впровадження систем штучного інтелекту в процеси опрацювання персональних даних змінює архітектуру відносин між суб'єктом персональних даних, володільцем персональних даних та наглядовим органом.

Класична парадигма захисту даних розрахована на дискретну операцію обробки з чітко визначеною метою й добровільною згодою.

Стаття 5 GDPR вимагає, щоб мета обробки була визначена заздалегідь і дані не використовувалися повторно в несумісний спосіб [4].

Водночас системи штучного інтелекту функціонують як безперервний цикл, межі якого важко зафіксувати юридично: збирання навчальних масивів, тренування, «донавчання» й експлуатація зливаються в один процес.

Масштаб наборів персональних даних та непрозорість глибинних архітектур ставлять під сумнів придатність традиційного інструментарію контролю. Для української науки це набуває особливої проблематики: держава задекларувала курс на прискорений розвиток штучного інтелекту як пріоритет політики [5], проте механізм узгодження цього курсу з режимом захисту персональних даних залишається фрагментарним.

Відтак динамічність предмету контролю вимагає перегляду не лише функцій наглядового органу, але й механізмів контролю та змісту підзвітності.

Для прикладу, у класичній моделі наглядовий орган виступає адресатом скарги або ініціатором перевірки вже здійсненої операції

(або сукупності дій щодо персональних даних). Водночас у функціонуванні систем штучного інтелекту, шкода від упередженої чи помилкової моделі може виникати внаслідок рішень, ухвалених на етапі формування навчального набору.

У контексті наведеного важливо звернути увагу на Рекомендації Ради ОЕСР, що описують життєвий цикл систем штучного інтелекту [7].

Вказане обумовлює необхідність наглядових органів функціонувати безперервно, зважаючи на рівень ризику, а не категорію даних. Обґрунтованим є концентрація наглядових механізмів там, де ймовірність і тяжкість шкоди найвищі.

Підзвітність, в контексті функціонування систем штучного інтелекту, стає безперервно підтримуваним станом, коли оператор здатний у будь-який момент документально відтворити походження навчальних даних, критерії їх відбору та історію змін моделі. Різниця полягає в часовій структурі обов'язку: підзвітність перестає бути реактивною і стає інфраструктурною вимогою, вбудованою в архітектуру системи.

Резолюція Глобальної асамблеї ООН з питань конфіденційності формулює цей обов'язок як здатність продемонструвати відповідність, а не лише дотримуватися вимог [2]. При цьому стаття 10 Акта про штучний інтелект встановлює вимоги до управління даними для високоризикових систем [3].

Рамкова конвенція Ради Європи про штучний інтелект побічно підтверджує цю взаємозалежність, покладаючи на держав-учасниць обов'язок забезпечити водночас незалежний механізм нагляду і заходи, що діють упродовж усього життєвого циклу системи, в одному документі [6].

Для української моделі контролю це означає, що запозичення окремих інститутів (наприклад, обов'язку проводити оцінку впливу на захист даних) не може бути саме по собі ефективним. Формування довіри до систем штучного інтелекту, як на цьому наголошують етичні настанови Європейської Комісії [1], можливе лише за умови синхронного впровадження попередньо зазначених трьох елементів.

Викладене дає підстави стверджувати, що дієвість контролю за обробкою персональних даних в умовах штучного інтелекту визначається не обсягом повноважень наглядового органу як таких, а узгодженістю трьох компонентів: функції органу, механізму контролю та змісту підзвітності як єдиної системи.

Для української правової системи це означає необхідність переходу до моделі безперервного ризик-орієнтованого нагляду, що охоплює всі етапи функціонування систем штучного інтелекту – від формування

навчальних наборів даних і розроблення алгоритмічної моделі до її впровадження, модифікації та практичного використання.

Відтак першочерговим завданням є не запозичення окремих норм зарубіжного права, а розбудова інституційної спроможності одночасно оцінювати ризик застосування, вимагати безперервної підзвітності та здійснювати нагляд на етапі формування моделі, а не лише на етапі використання її результатів.

Таким чином, подальший розвиток правового регулювання контролю за обробкою персональних даних повинен ґрунтуватися не лише на вдосконаленні процедур здійснення державного нагляду, а й на переосмисленні самого предмета контролю. Отже, у середовищі штучного інтелекту контролю підлягає не окрема операція обробки персональних даних, а комплексна система управління ризиками, яка забезпечує законність, прозорість та підзвітність алгоритмічних процесів протягом усього життєвого циклу функціонування системи.

### **Література:**

1. Ethics Guidelines for Trustworthy AI : документ Незалежної групи експертів високого рівня з питань штучного інтелекту Європейської Комісії від 8 квітня 2019 р. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai>

2. Resolution on Accountability in the Development and Use of Artificial Intelligence : Резолюція 42-ї Глобальної асамблеї ООН з питань конфіденційності від жовтня 2020 р. URL: <https://globalprivacyassembly.com/wp-content/uploads/2020/11/GPA-Resolution-on-Accountability-in-the-Development-and-Use-of-AI-EN.pdf>

3. Акт про штучний інтелект : Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 13 червня 2024 р. № 2024/1689. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L\\_202401689](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202401689)

4. Загальний регламент про захист даних (GDPR) : Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 27 квітня 2016 р. № 2016/679. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016R0679>

5. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р (в редакції розпорядження КМУ від 29.12.2021 № 1787-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text> (дата звернення: 04.07.2026).

6. Рамкова Конвенція Ради Європи зі штучного інтелекту, прав людини, демократії та верховенства права, прийнята на 133-му засіданні Комітету міністрів Ради Європи (Страсбург, 17 травня 2024

поку). CM(2024)52. URL: [https://vkksu.gov.ua/sites/default/files/rye\\_ramkova\\_konvenciya\\_zi\\_shtuchnogo\\_intelektu\\_prav\\_lyudyny\\_demokratiyi\\_ta\\_verh.\\_prava.pdf](https://vkksu.gov.ua/sites/default/files/rye_ramkova_konvenciya_zi_shtuchnogo_intelektu_prav_lyudyny_demokratiyi_ta_verh._prava.pdf)

7. Рекомендація щодо штучного інтелекту : Рекомендація Ради Організації економічного співробітництва та розвитку від 22 травня 2019 р. № OECD/LEGAL/0449. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/oecd-legal-0449>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-674-4-70>

## **INSTITUTE OF MEDIATION IN CIVIL LEGISLATION OF UKRAINE: GAPS IN LEGAL REGULATION AND WAYS TO OVERCOME THEM**

### **ІНСТИТУТ МЕДІАЦІЇ У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ: ПРОГАЛИНИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ**

**Zavalniuk S.V.**

*Candidate of Law, Associate Professor,  
Associate Professor at the Department of  
Private Law  
National University "Odesa Law Academy"  
Odessa, Ukraine*

**Завальнюк С.В.**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри приватного права  
Національний університет «Одеська  
юридична академія»  
м. Одеса, Україна*

У сучасних умовах розвитку суспільних відносин, появи нових правових інститутів та запровадження альтернативних способів регулювання конфліктів проблема прогалин у законодавстві набуває особливої актуальності. Динамічність суспільного розвитку часто випереджає процес законодавчого врегулювання, у зв'язку з чим виникають ситуації, коли чинні правові норми не охоплюють усіх можливих відносин. Одним із прикладів таких процесів є становлення інституту медіації в Україні, що дозволяє дослідити особливості виникнення та подолання прогалин у цивільному законодавстві.

У наш час особливого значення набуває розвиток сучасних механізмів альтернативного вирішення спорів. Медіація стала одним із нових правових інститутів для України, формування якого потребувало значного часу та поступового нормативного закріплення. Як зазначає Жданюк А. В., інтеграція медіації у правову систему України є проявом